

Hij bleef lid van de Kamer tot in 1974. Van Acker kwam echter pas na WO II op de nationale voorgrond, dankzij zijn prestige opgebouwd in het verzet en zijn leiding van de clandestiene socialistische partij tijdens de bezetting (uit deze illegale partij zou in 1944 de Belgische Socialistische Partij (BSP) ontstaan). In september 1944 werd hij voor het eerst minister, in 1945 eerste minister. Hij leidde in totaal vier regeringen, waarvan de coalitieregering met de liberalen tussen 1954 en 1958 wellicht de bekendste is. Van Acker speelde een belangrijke rol in de heropbouw van het land en het herstel van de economie ("Asiel Sarbong"), de Koningskwesie en het vastleggen van de grondslagen van het huidige Belgische model voor de sociale zekerheid. Hij eindigde zijn politieke carrière als voorzitter van de Kamer van Volksvertegenwoordigers (1961-1974).

Achille Van Acker was gehuwd met Anna Verhé en had met haar drie zonen: Jan, Hans en Frank. Deze laatste (Brugge, 10/01/1929 - Brugge, 22/04/1992) volgde – na een juridische opleiding en een korte loopbaan als advocaat – zijn vaders politieke voetspoor. In 1954 werd hij federaal secretaris van BSP-Brugge, drie jaar later ging hij ook aan de slag als kabinetsadviseur van zijn vader (tot 1958). Ook in de jaren 1965-1966 (als adviseur van vicepremier Antoon Spinoy) en 1968-1969 (als adjunct-kabinetschef van minister van Communautaire Betrekkingen Freddy Terwagne) had hij een korte opdracht op een ministerieel kabinet. In 1961, het jaar waarin zijn vader tot Kamervoorzitter werd verkozen, werd hijzelf voor de eerste maal tot volksvertegenwoordiger verkozen (tot 1965). In 1969 werd hij verkozen in de Senaat, om in 1974 terug te keren naar

de Kamer (tot 1983). Frank Van Acker was staatssecretaris voor Begroting in de laatste regering van Gaston Eyskens (1972-1973) en minister van Sociale Voorzorg in de twee regeringen-Leburton (1973-1974). Sinds 1959 was Frank ook lid van de Brugse gemeenteraad (met een onderbreking tussen 1965 en 1971). Aanvankelijk bleef hij op de achtergrond, maar wanneer bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1976 de onderling ruziënde Christelijke Volkspartij (CVP) haar absolute meerderheid verloor, slaagde hij er wel in een grote anti-CVP-coalitie op de been te brengen. Hierdoor realiseerde hij een grote droom van zijn vader, met name het burgemeesterschap van Brugge. Misschien was dat de reden waarom hij de nationale politiek verliet, al zou hem het covoorzitterschap van de nog unitaire BSP zijn aangeboden. Hij speelde wel nog een tijdje een belangrijke rol achter de schermen van de partij als éminence grise. Zo was hij eind jaren 80 nog betrokken bij een commissie die de sociale zekerheid moest hervormen, maar het 'Plan Van Acker' werd nooit gerealiseerd nadat de socialisten in 1981 uit de regeringszetsels waren gewipt.

Als burgemeester maakte hij vooral werk van de renovatie van de binnenstad, waar de auto – hij had zelf geen rijbewijs – plaats moest ruimen voor de fietser en de voetganger, de reien werden gezuiverd en het asfalt door kasseien werd vervangen (de bijnaam "Frank Kalseide" lag dan ook voor de hand). Van Acker had oog voor de milieuproblematiek en verzette zich ook tegen het vervoer van radioactief afval over het Brugse grondgebied. Dat de Bruggeling al deze inspanningen wel kon waarderen, bleek bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1982 en 1988, toen de socialisten hun overwicht nog

konden vergroten.

Frank Van Acker was tot zijn onverwachte overlijden in 1992 (al was hij al een tijdje ziek) dé sterke man van de socialistische beweging in Brugge en durfde vanuit die machtspositie al eens eigenmachtig optreden. Zo gebruikte hij zijn voorzitterschap van Bond Moyson Brugge-Oostende meer dan eens om zijn politieke plannen door te drukken, wat de organisatie en werking van de ziekenbond zelf uiteraard niet ten goede kwam.

Het archief Achille Van Acker (nr. 071) bevat 291 archiefnummers, opgeslagen in 30 dozen (3,3 lopende meter) en bestrijkt de periode 1921-1973. Het archief Frank Van Acker (nr. 150) beslaat 18 nummers, opgeborgen in 4 archiefdozen (0,4 lopende meter) en bestrijkt de jaren 1965-1990. Beide archieven zijn slechts fragmenten van grotere gehelen, maar bevatten voor een gericht onderzoek mogelijk interessante stukken; ze werden ontsloten door middel van een stortingslijst en zijn toegankelijk mits toestemming van de dienstdoende archivaris.

(1) M. NUYTTENS, *Inventaris van het archief Achille Van Acker (1898-1975)*, Brussel: Rijksarchief, 1994, 339 p.

(2) De korte biografische schets van Achille Van Acker is een samenvatting van de biografie van Michel Nuyttens in het onder (1) geciteerde werk.

BIBLIOGRAFIE

- NUYTTENS, M., *Inventaris van het archief Achille Van Acker (1898-1975)*, Brussel: Rijksarchief, 1994, 339 p.

- http://nl.wikipedia.org/wiki/Frank_Van_Acker (2-10-2007).

Z Vrouwen aan de zij-kant.
E Het archief van de
Z Socialistische Vrouwen

N
O
B
R
O
B

Martijn Vandenbroucke, Amsab-ISG

Vrouwen van de partij?

De geschiedenis van de Socialistische Vrouwen (SV) is sinds begin jaren 20 verbonden met die van de Socialistische Vooruitziende Vrouwen (SVV). Toch is er een duidelijk onderscheid tussen beide organisaties: terwijl de SVV een mutualistische organisatie is, maken de SV deel uit van de partijstructuur. Toch was dit niet steeds zo.

In 1919 werd de Vlaamse vrouwenfederatie van de Belgische Werkliedenpartij (BWP) als eerste meer politiek gerichte organisatie gesticht. Sinds 1901 was er ook al een Federatie van Socialistische Vrouwen geweest, die in 1907 – het jaar waarin de BWP het principe van het algemeen stemrecht voor vrouwen goedkeurde – een door de coöperatieve vrouwen gefinancierd bestendig secretariaat had gekregen. Bovendien werd Maria Tillmans opgenomen in het partijbureau van de BWP. Nog voor WO I was de 'oude' federatie echter al ter ziele gegaan. Een jaar na haar oprichting maakte de nieuwe Vlaamse vrouwenfederatie al plaats voor plaatselijke actiecomités, wellicht omdat het aangewezen leek om op het lokale niveau de vrouwen wakker te maken voor het vrouwenstemrecht dat er nog steeds niet was. Toen de SVV in 1922 werden opgericht, was het aanvankelijk wel de bedoeling dat ze ook de politieke actie zouden coördineren en dus in feite die gewestelijke politieke vrouwengroepen zouden opslorpen. In de meeste provincies verliep deze samensmel-

ting evenwel minder vlot dan verwacht: enkel in West-Vlaanderen gingen de politieke actiegroepen volledig op in de SVV. Vooral in rode bolwerken als Gent en Antwerpen bleven de verschillende socialistische vrouwengroepen naast elkaar bestaan.

In 1931 kwam er opnieuw een nationaal secretariaat voor de vrouwen, waarvan Isabelle Blume voorzitter werd. Gewoonlijk werd de naam Nationaal Actiecomité der Socialistische Vrouwen (SV) gebruikt. Voordien was er ook al sprake van een Nationaal Komiteit voor Vrouwenpropaganda, dat echter geen echte organisatiestructuur had. Het interbellum was een periode waarin het besef groeide dat een betere organisatie noodzakelijk was voor het realiseren van heel wat eisen. Er kwamen dan ook veel initiatieven (zoals een aantal congressen van socialistische vrouwen), die echter zelden tot een effectief resultaat leidden. Blume keerde na WO II terug aan het hoofd van het Nationaal Actiecomité, maar nam geen initiatief om het opnieuw samen te stellen. Dit comité gold in feite als de motor achter de organisatie van de socialistische vrouwen. Blume meende echter dat de SVV als enige vrouwenbeweging van de partij dienden te worden erkend. Volgens haar was er geen voldoende kaderpersoneel om de verspreide werking van twee of drie verschillende groepen toe te laten. Verder streefde ze naar een nauwere band met de Koöperatieve Vrouwenbeweging (KVB) - De Samenwerksters. In Gent en Antwerpen probeerden respectievelijk Amanda Foket en Mathilde Schroyens een degelijke samenwerking tussen SV en SVV tot stand te brengen, echter zonder veel resultaat.

Begin jaren 70 ontstonden in Vlaanderen

een groot aantal feministische actiegroepen, zoals de Dolle Mina's, die een nieuwe impuls aan de strijd voor vrouwenrechten gaven. Bij de organisatie van de eerste Nationale Vrouwendag op 11 november 1972 bleven de socialistische vrouwen echter aan de zijkant staan. Dit was voor een deel te verklaren vanuit het wantrouwen van de socialistische (arbeiders)vrouwen tegen het burgerlijke en intellectuele milieu waaruit de nieuwe groepen rekruteerden. Daarnaast kampte de socialistische vrouwenbeweging nog steeds met een stiefmoederlijke behandeling door de partij en een daaruit volgend gebrek aan interesse van de vrouwen zelf. Toch bleef een kleine groep geestdriftig aan de kar trekken: de in 1973 officieel erkende (en dus ook gesubsidieerde) Nationale Socialistische Vrouwenbeweging – opnieuw afgekort als SV – betekende een nieuwe start op nationaal vlak. Vanaf dan bestonden de SV onder de vorm van een vzw. Een aantal vrouwen kwamen nog in hetzelfde jaar samen voor een studiedag over de problemen van vrouw en kind, er werd een comité gevormd voor de voorbereiding van het sociocultureel vormingswerk en vanaf 1974 volgde de deelname aan de jaarlijkse Nationale Vrouwendagen.

Op het administratief congres van de Belgische Socialistische Partij (BSP) op 17 december 1977 pleitten verschillende federaties (onder andere Gent-Eeklo, in de persoon van Denise De Weerdt) voor een politieke vrouwenbeweging binnen de partij, waarbij de nadruk kwam te liggen op 'de voorlichting, vorming en scholing van vrouwen'. Voorzitter Karel Van Miert was niet ongevoelig voor deze eis, maar kon weinig verwezenlijken, in de eerste plaats omdat de Femmes Prévoyantes – in de persoon van Irène Pétry

Affiche van de BSP voor de gemeenteraadsverkiezingen van 1970 met een oproep om te stemmen voor de vrouwelijke kandidaten

– zich verzetten tegen een georganiseerde vrouwenbeweging binnen de partij. In mei 1978 werd langs Vlaamse kant evenwel een Stuurgroep van BSP-Vrouwen belast met het uitwerken van suggesties en voorstellen voor de oprichting van een nieuwe politieke vrouwenbeweging. In deze Stuurgroep vonden – onder voorzitterschap van Lea Martel – onder meer Leona Detiège, Marijke van Hemeldonck, Lydia De Pauw, Mieke Van Haegendoren, Jet Nauwelaerts en Carla Galle een plaatsje. De Stuurgroep volgde nauwgezet de politieke actualiteit, nam waar nodig een standpunt in en maakte dit vervolgens

in zo breed mogelijke kringen bekend. Verkiezingsprogramma's werden kritisch doorgelicht en indien mogelijk bijgestuurd en bij de lijstvorming trachtte de organisatie zoveel mogelijk vrouwen naar verkiesbare plaatsen te loodsen. Dit laatste echter vaak met weinig succes; zo nam het aantal socialistische vrouwen in de Kamer eerder af dan toe. In de Senaat was er wel een omgekeerde beweging, vermoedelijk vooral dankzij de mogelijkheid tot coöptatie (een kunstgreep waar tot op de dag van vandaag gebruik van gemaakt wordt om het aantal vrouwen in het parlement bij te sturen).

Langzamerhand versmolten Stuurgroep en vzw Nationale Socialistische Vrouwenbeweging tot één organisatie. Zo is het bijzonder verwarrend te moeten vaststellen dat op een studiedag van de SV eind 1979 de samenstelling van de Stuurgroep vastgelegd wordt: minimum één afgevaardigde per federatie, de nationale verantwoordelijke van SVV, ABVV-Vrouwen en KVB, de BSP-Vrouwen met een nationaal, gewestelijk of Europees mandaat en een onbeperkt aantal gecoöpteerde leden. Dit suggereert dat de oude Stuurgroep nog bestond naast de SV, tenzij deze in de nieuwe organisatie was geïntegreerd. Op het congres van 8-9 maart 1980 kregen de SV een plaats in de partijstatuten, waardoor het principe van de politieke vrouwenbeweging binnen de partij werd erkend. Bovendien diende 25 % van de besturen (lokaal, federaal en nationaal) uit vrouwen te bestaan. Het spreekt evenwel voor zich dat dit quorum op lokaal niveau nogal eens over het hoofd gezien werd. Binnen de Administratieve Commissie van de BSP werd een werkgroep Vrouwen opgericht met als opdracht de concrete uitwerking van een organisatiestructuur voor de SV. In de eerste fase werden een nationale SV-Vrouwencommissie en SV-groepen op federaal vlak opgestart, in de tweede fase werd gedacht aan de uitbouw van lokale groepen. Pas op 27 juni 1981 werd de Nationale Commissie door partijvoorzitter Karel Van Miert officieel geïnstalleerd.

De SV bleven zich richten op het organiseren van studiedagen, vorming en culturele uitstappen, de deelname aan betogingen (bijvoorbeeld ook aan diverse vredesmarsen), de innamen van standpunten over de politieke actualiteit, een actieve deelname aan de verschillende verkiezingscampagnes en het doen van de nodige inspanningen

om het aantal vrouwelijke verkozenen (ook door middel van het opleggen van quora) te verhogen. De werking werd geleidelijk aan uitgebreid. In 1984 werd het aantal regionale groepen vergroot en werd gestart met de verspreiding van het kwartaaltijdschrift *Inkijk*. Door de erkenning van de SV op 1 januari 1985 als vormingsinstelling kon het aanbod van de vormingsactiviteiten uitgebreid worden. Eind jaren 80 werden de schouders gezet onder de Stem Vrouw-campagnes en de acties rond het abortuswetsvoorstel Lallemand-Michielsens. Later volgden nog de oprichting van een werkgroep Bio-ethiek en acties voor wettelijke maatregelen om de politieke ondervertegenwoordiging van vrouwen weg te werken. Verder werd ook gewerkt rond de individuele rechten in de sociale zekerheid, kinderopvang, de pensioenleeftijd van vrouwen, nachtarbeid en het statuut van de meewerkende echtgenote. In 1990 volgde een colloquium over kindermishandeling. Vijf jaar later echter bouwden de SV hun vormingsactiviteiten terug af en verschoof de klemtoon van vorming naar dienstverlening. Dit uitte zich in meer uitgesproken acties, de uitbouw van een documentatiecentrum, de uitgave van diverse brochures en de begeleiding van andere organisaties in verband met vrouwen thema's. In 2000 werd deze 'heroriëntatie' bekroond met de erkenning van de SV binnen het Dienstendecreet.

In november 2002 wijzigden de SV hun naam in Zij-kant, waarmee ze het voorbeeld volgden van heel wat andere organisaties uit de socialistische zuil, om een duidelijke verwijzing naar hun politiek-ideologische achtergrond te laten vallen. Meteen werd een ware mediacampagne opgestart, met een vernieuwde website en de start van een

digitale nieuwsbrief onder de naam *Fe-Mail*. Twee jaar later volgde de erkenning als socioculturele beweging, gespecialiseerd in het genderthema.

Het archief

Verschuiven heterogene schenkingen – overgedragen tussen 1985 en 2004 – werden samengebracht en ontsloten via deze stortingslijst. Binnen de SV werd het archief vrij volledig bijgehouden, zonder dat evenwel een duidelijke classificatie is gemaakt. Gevolg is dat sommige reeksen dubbel werden bewaard en bepaalde stukken eerst serieel werden bewaard om dan plots zonder een duidelijke verklaring in dossiers te worden opgenomen. Zo werden voor een aantal jaarlijkse evaluatie- en programmatedagen dossiers bijgehouden, waarin zich onder meer het werkingsverslag van het voorbije jaar, het werkingsprogramma van het nieuwe jaar, het overzicht van de aanwezigheden op de voorbije commissievergaderingen en werkingsverslagen van de federaties bevinden. Sommige stukken werden daarnaast ook nog eens afzonderlijk bewaard. Om het zoeken te vereenvoudigen zijn sommige dossiers dan ook uit elkaar gehaald, andere terug samengesteld. Het feit dat de SV weinig bestuurswissels kenden, heeft dan weer het voordeel dat het materiaal wel samen werd bewaard. Bij de aanpak van het archief was een strenge selectie en schoning evenwel noodzakelijk; brochures werden in meerdere exemplaren (en mét het ontwerp) aangetroffen, van verschillende studiedagen werden meerdere documentatiemappen aangetroffen... Het archief, dat de jaren 1974-1975 en 1980-2003 bestrijkt, bevat 393 nummers, opgeborgen in 36 dozen (4 lopende meter).

Het is toegankelijk mits toelating van de dienstdoende archivaris.

Voorzitters

Jeanne Adriaenssens	1981-1982
Leona Detiège	1982-2000
Anne Van Lancker	2000-

Secretarissen

Carla Galle	1981-1982
Martine Lemonnier	1982-1994
Vera Claes	1994-

(1) Zie M. VAN HEMELDONCK, Irène Pétry, stalen wapenrusting onder hermelijn. In: *Vlaams Marxistisch Tijdschrift*, 41(2007)2, p. 83-84. Irène Pétry wordt door Marijke van Hemeldonck omschreven als een vrouw die carrière maakte dankzij haar machtspositie binnen de vrouwenorganisatie, maar geen interesse had voor de vrouwenstrijd.

BIBLIOGRAFIE

- CLAES, V., KERKHOFS, E., PEIREN, L., *50 jaar vrouwenstemrecht: een socialistische terugblik*, Brussel/Gent: Socialistische Vrouwen/AMSAB, 1998, 47 p.
- DE WEERDT, D. (red.), *De dochters van Marianne. 75 jaar*, Antwerpen/Gent: Hadewijch/AMSAB, 1997, 352 p.
- DE WEERDT, D. & GALLE, C. m.m.v. VAN DER WILDT, F., *SV 100 jaar socialistische vrouwenbeweging*, Brussel: Carla Galle, 1985, 66 p.
- VAN HEMELDONCK, M., Irène Pétry, stalen wapenrusting onder hermelijn. In: *Vlaams Marxistisch Tijdschrift*, 41(2007)2, p. 83-84.
- Zij-kant. Beleidsplan 2005-2010, Brussel, s.d., s.p.
- <http://www.zij-kant.be> (historiografie in de rubriek "wie is wie" op 02/10/2007).